

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu
SP, 9691

„Õpetajate Lehe“ lisa

KOOLIÜHENDUSLANE

EESTI ÕPETAJATE LIIDU PEDAGOOGILISE TOIMKONNA
JUURES OLEVA KOOLIÜHENDUSRÜHMA BÜLLETÄÄN

Nr. 1.

8. jaanuaril 1936.

3. aastakäik.

Ilmub iga kuu (välja
arvatud juuni ja juuli).

Tellimishind eraldi „Õpetajate Lehest“ 50 s. aastas.

Näide õppetöö keskustusest ja tihendusest.

B. R e a.

Akutuksamaks päevaküsimuseks on meil viimasel ajal isetegevuse ja individuaalsuse printsiipide teostamine kooli õppetöös. Kuid sama suurt tähelepanu pälvib ka õpetuse keskustuseprobleem, sest J. A. Comenius'e ja Fr. Fröbel'i unistused õppetöö terviklikkusest pole tänapäevalgi veel täitunud. Esimesel ja teisel õppeaastal on tänu üldõpetusele läbi viidud pea täieline keskustus. Halvem on lugu vanemal astmel. Kehtivad õppekavad rõhutavad küll keskustusenõuet ja toovad ka iga õppeaine kohta keskustusevõimaluste näiteid (vt. lk. 2—8), kuid nii kaua, kui on tarvilusel puht aineõpetajatesüsteem, jäävad need nõuded täitmata. Ent ka siis, kui sugulusained on ühe õpetaja õpetada, piirduakse tavaliselt vaid meetoodilise keskustusega ja seegi sünnib juhuslikult, kavata. Võimalikkude puutepunktide leidmiseks üksikute ainete vahel peab neid fikseerima juba töökavas (vt. Joh. Käis, „Keskustuse põhimõte ja selle teostamise võimalusi“, Pedagoogiline aastaraamat III). Algkoolis peaks aga veel tihedamat keskustust saavutama keskustusringide loomisega. Veel vähem kasutamist on leidnud õpetuse tihendus, millega välditakse niihästi tööpäeva kui ka õppeaine killustus. Levinud on küll tunnikavaline tihendus, s. o. õppeaine paigutamine tunnikavva à 2 tundi järjeklikku, näiteks maateaduses, käsitöös, ajaloo ja looduseõpetuses, kuna õppeaine koondamisega lühemale ajale on vähe katsetatud, ehk küll looduseõpetus otse nõuab tundidearvu suurendamist sügisel ja kevadel.

Allpool esitatud algkooli IV õppeaasta töökavas on püütud läbi viia keskustust ja tihendust sel määral, kui see autorile loomulik ja otstarbekohane näis olevat. Muidugi on see vaid üks paljudest võimalustest. Tähtsamad keskustusteemad on märgitud eri lahtrisse, peale selle on väiksemad puutepunktid nenditud üksikute ainete kavas. Peab veel tähendama, et A. Budkovsky — Joh. Käis'e matemaatika töövihud sisaldavad eriti rohkesti teiste õppeainetega lähemas seoses olevaid ülesandeid. Töökavva ei ole märgitud õigekirjutuse- ja grammatika ainet, mis ei ole oluline keskustuse teostamisel. Samuti puuduvad võimlemine, tööõpetus, usuõpetus ning laulmine, küll on aga keskustusteemades märgitud nende ainete tähtsamad momendid, mis võimaldavad keskustust. Tihendatud on looduseõpetust ja osalt ka maateadust — kodukohaga tutvumine nõuab ka sügisel rohkesti õppekäike — sügisel ajaloo arvel. Ajalugu hakkab esinema alles novembrikuu lõpul, kuna detsembris jääb täiesti kõrvale maateadus, ja looduseõpetus esineb vähendatud tunniarvuga detsembriga ja jaanuarikuul. Teiseks on matemaatika tundide arvu suurendatud talvekuudel looduseõpetuse arvel, milline laen tasutakse looduseõpetusele kevadel.

Sellele tihendusele juhtisid mind järgmised kaalutlused. Kevadel, eriti maikuul, on õpilasil loomulik tung viibida vabas looduses ja värskes õhus, mida võimaldavad sääraseid ained nagu võimlemine ja looduseõpetus. Ka on õpilased viimasel kuul koormatud kordamistööga ning kontrollkatsetega. Lõpuks nõuab looduseõpetus kevadel rohkesti õppekäike ja vaatlusi vabas looduses, mis on raskesti teostatav hariliku tunninormi juures. Seepärast oleks soovitatav lõpetada matemaatikakursus varemalt, jättes viimaseks kuuks vaid mõõtmisi ja praktilisi töid väljal ning kordamistööga seotud arutamist. Oleks ka vajalik suurendada võimlemistundide arvu kevadel, sest praegune olukord, kus lapsed on kevadel koormatud veel suurema tööga kui talvel, on kõigiti ebaloomulik.

Kordamist võib korraldada keskustusringide ja komplekstee-
made abil. Nii võib Viljandimaa kordamisel (maateadus) tuletada meelde tähtsamaid momente selle maakonna ajaloost. Aastaarvud annavad ainet ajaarvutuseks, statistilised andmed % jm. arvutuseks. Veel mõningaid näiteid. 1. Saaremaa (maateadus). Tähtsamad episoodid Saaremaa ajaloost. Kalastamine. Kala (looduseõpetus). Kalasaaduste tarvitamine ja väljavedu (arvutamine). 2. Meie koduloomad (looduseõpetus). Karjandus Eestis (maateadus). Karjasaaduste väljavedu (arvutamine). 3. Põllundus Ees-

tis. Viljarikkamad maakonnad (maateadus). Põllunduse arene-
mine ürgajast tänapäevani (ajalugu). Kartul ja lina (looduseõpe-
tus). Arvutamine. 4. Maaõde (ajalugu). Sõjast osavõtnud
riike: Inglismaa, Saksamaa, Vene, Läti ja Soome (maateadus). Maa-
õde kahjud (arvutamine). 5. Meie elamu. Pindala, ruum-
ala (matemaatika). Hea ja halb õhk, õhu omadusi ja muutusi.
Soovimatud kaaselanikud meie elamus (looduseõpetus). Elamu
ürgajal ja muistses Eestis (ajalugu). 6. Elu metsas eri aasta-
aegadel. Ränd- ja paigalinnud. Lehtede varisemine. Puude
õitsemine ja viljad. Loomade taliuinak (looduseõpetus). Metsa-
rikkamad maakonnad. Metsatööstus, puu saadusi (maateadus).
Metsa väljavedu Eestist (arvutamine). (Järgneb.)

„Nõrkade“ read...

Joh. Lillmaa.

M. Raua kirjutise puhul

„Kooliuuenduslases“ nr. 10.

Nõrkade liigeses rohkuses arvan olevat süüdi kooli- ja ajavaimu.
Eriti koolivaimu. Kui mingisugune „kultus“ on kasvanud mõnes
koolis üle pea, siis sellest on raske vabaneda aastate pikkuselt. Võ-
tame mõne süütugi näite: mu naaberkooli õpilased ütlevad „tere“
asemel „täreh!“. Juba mitu aastat. Ja kuigi õpetajad võitlevad
teadlikult selle vastu, sissejuurdunud kõneviis on visa lastest
kaduma.

Halvem lugu on nõrkadega, kuna siin õpetajad tahes-tahtmata
peavad mõnikord isegi tarvitama seda sõna laste kuuldes, vihjates
ühele või teisele puudusele. Ja kui „nõrk“ on saanud üldtuttavaks
külaliseks ühes koolis, siis temaga käitatakse nagu igapäevase näh-
tusega. „Nõrk“ saab nagu ausjaks. Ja kui 33-st õpilasest 19-nel on
nõrgad, siis loomulikult enamus on valitsemas ja vähemus peab
olema koguni pilkeobjektiks oma „mitte-nõrkadega“.

Pärast-sõjaaeg ja värske vabanemine orjatööst on omakorda kas-
vatanud pingulduse mittehindamisele. Kõikjal katsutakse vähema
tööga tulla toime. Nii ka koolis, õpilaste hulgas. Isa enam ei „viit-
siks“ koodiga hakata peksma reht, isal on kodus mõnikord vaba aega,
pikutab, puhkab — ega lapski siis enam taha „tuupida“. Kooliski
ta mõtted uidavad siia-sinna sel ajal, kui oleks tarvis tähelepaneli-
kult jälgida uute õppeülesannete seletamist. Ja tihti kodusedki ütlevad:
„Noh, õpi nii nagu jõuad, ega sellestki paha ole, kui jääd
istuma. Las õpetaja pahandub.“ — Viimane ütetus on mälestus

ajast, alateadlik viha õpetajate vastu, mida külvasid vastutustundeta agitaatorid ja „parema korra tahtjad“ omal ajal.

Lõppeks on tubli süü ka õpetajal. Kui inimene on mõne asja küljes oma südame ja hingega, siis see asi peab nihkuma. Kui täidetakse aga ainult rahuldavalt oma kohused nagu enamuse me naabreist — riigiametnikud, käsitöölised, põllumehed — siis ei või olla kindel õppetöö edukuses. Koolitöö on nagu vanaseaduse Jumal, keda ei tohi hetkekski unustada. Tema peab seisma sul meeles õhtul ja hommikul, päeval ja öösi, meeletehte silmapilkudel kui ka lõbusas seltskonnas. On ju teada tõik, et peolaua juures keegi haaras taskust oma märkmiku ja hakkas sinna hoolega kirjutama. Kui peo-isand ja naabridki selle üle pahandatult itsitama hakkasid, siis seletas too „võõramaa elukas“, kelleks osutus õpetaja, et ta just nüüd olevat tabanud hiilgava idee, kuidas järgmises tunnis seletada üht maateaduslikku terminit.

Nii. Kui õpetajad suudaksid olla sellised 100-protsendised loovtöö tegijad, siis ma ei kahtleks, et nõrkade arv õpilastes väheneks miinimumini. Et aga õpetajagi ei suuda kogu eluaeg püsida oma täie pinge all, laskudes mõnikord „normaalse“ kaaskodaniku tasemele, siis need „normaalsete“ kaaskodanike lapsedki jäävad ainult „normaalseiks“. Kuid praegusaja normaalsuste hulgast pole veel suudetud välja rookida palju puudulikku.

Tean ja näen endast: kui olin täie innuga ja vaimse pinge ülikoormatusega töö juures, siis kõik edenes; kui kord haiglasena ei suutnud teha rohkem kui oma nõutav „moonamehe“ tükitöö, siis õpilased laskusid silmnähtavalt tagasi. (Vrd. „Kauhea päivä“ hõimunurgas.)

Nõrkade ridade hävitamiseks koolidest on ainukeseks positiivseks teeks õpetaja energiline rakendumine oma kutsetöhe. Uurigu, lugegu, katsetagu, vahetagu seniseid meetodeid, tööviise ja pidagu lakkamatult silmas ennast ja õpilasi. Siis igasugune pahe peab kaduma, vähemalt vähenema.

Toimetusel. Koolinõunik M. Raua algatatud küsimus väärrib mitmekülgset arutlust. Seepärast toimetus tahaks veelgi saada kirjutisi kooliuuenduslasilt, enne kui omalt poolt sõna võtta.

Kirjavahemärkide hääldeamisest.

Liisa Kevend.

Lugemine nagu kõneleminegi pole ainult rida üksteisele järgnevaid sõnu, vaid need sõnad järgnevad üksteisele teatavas kindlas

korras, nagu seda nõuab teksti loogiline ja psühholoogiline sisu (vt. „Kooliuuenduslane“ 1935, lk. 78, skeem fBiCjDh).

Kõnes meie kõrv tabab lühemaid ja vältavamaid peatusi, mis lauset tükeldavad ning üksikuid sõnu rühmitavad. Peatusi lugemisel ja kõnelemisel võime jagada kolme liiki: kunstiline peatus (paus) — ta aitab kujundada mõnd mõistet; loogiline peatus — ta näitab lauseliikmete vahekorda, ja grammatiline peatus — kirjavahemärgid — nad näitavad mõtte liikumist. Viimaseid peatusi näeme silmaga; kõnes ja lugemisel neist palju ei hoolita ja kirjas neid õpitakse tarvitama suuri vaevu.

Kirjavahemärkide tarvitamise otstarbe kohta on mitmesuguseid arvamusi. Ühed tõendavad, et kirjavahemärgid on tingitud puhkuse nõudest, teised — et nad näitavad lausete vahekorda või et nad pööravad lugeja tähelepanu mõnele autori täiendusele või lisandusele, mis võiks jääda tähele panemata. Viimane väide on saanud domineerivaks.

Prantslane Legouvé tõendab, et „kirjalik punktuatsioon ei ole muud kui mõtte žestikuleerimine: ta joonistab lauset, näidates tema ehitust, tuues esile üksikuid osi.“ „Puntuatsiooni nõuded,“ ütleb ta, „on kokkuvõetult ka kõik teised lugemiskunsti (ilmeka lugemise) nõuded. Millistele põhiteguritele on rajatud lugemiskunst? — Hingamisele, hääldamisele ja autori mõtte väljendamisele, s. o. õigele intonatsioonile. (Intonatsioon on toon, millele tundmus, elamus on andnud teatava värvingu. L. K.) Nimetatud teguritele on mõjuvaks abiliseks korralikult täidetud punktuatsioon.“

1) Puntuatsiooninõudeid täites peame lugemisel või kõnelemisel paratamatult peatuma: peatudes võib täiendada õhutagavara kopsu ja võib puhata.

2) Koma, punkt, semikoolon, koolon on väikesed peatused, mis lasevad lugejat või kõnelejat vähe „hinge tõmmata“.

3) Kas olete näinud istmeid kõrgel trepil? Neil istmetel istume, et koguda jõudu minna järgmisele korrale: kirjavahemärgid on samasugused istmed, mis on paigutatud lause vältusel, et oleks kergem üle saada raskustest.

4) Täites punktuatsiooni nõudeid hääldame selgemalt ja puhtamalt.

Kuis tekivad hääldamis- ja artikulatsioonivead? Artikuleerimislühaste ja elundite lodevusest, mis takistab joonistada iga üksikut sõna ja anda temale õige, mõistele vastav kuju. Lisame sellele lodevusele veel r u t t a m i s e — saame mitte ainult segase hääldamise,

vaid ka täiesti arusaamatu lugemise või kõne: järelikult — punktuatsiooni nõuete korralik täitmine hoiab ära segase hääldamise seeläbi, et ta kõrvaldab ruttamise lugemisel ja kõnes.

5) Sõnu lauses rühmitades punktuatsiooni nõuete kohaselt pöörame tähelepanu üksikutele sõnarühmadele. Nii saame aega seada artikuleerimiselundid selle sõnade rühma hääldamise kohaselt — kergem on hääldada koos kaks või kolm sõna kui mitu rida.

6) Punktuatsiooni nõuete täitmine hävitab *monotooni*, mis on levinumaid lugemise ja kõnelemise puudusi.

Peatused on ka siin abiks: kui peatudes katkestatakse selline monotoonne lugemine või kõnelemine, siis pole kerge tabada just sama tooni, vaid lugeja või kõneleja peab paratamatult muutma tooni.“

Ülaltoodust selgub, kui suur tähtsus on punktuatsioonil lugemisel, eriti valjusti lugemisel, s. o. ilmekal lugemisel. Sageli just kirjavahemärkide valesti hääldamine ja valesti tarvitamine raskendavad mõista loetavat pala. Näiteks kirjanik Chr. Rutoff'i draamasid on raske mõista just seepärast, et ta ebaharilikult tarvitab kirjavahemärke. Ta nähtavasti on tahtnud näidata, et tegelase kõne on katkestatud psühholoogilistel põhjustel.

„Ei taha. Ühekorra Maali ütles nägema. Mineval nelipühil. Istunud metsa serval künkal. Vaatab majade poole. Aga enese silmad muud kui tilguvad. Pärast kummuli maas. Nutab nagu laps.“

Meie harilik kõne kui ka ilmekas lugemine omavad 4 muusikalist elementi: meloodiat, tämbri, rütmi ja harmooniat. Järelikult iga lause on muusikaline fraas.

Kirjavahemärgid näitavad: 1) kas lause muusikaline fraas on viidud lõpuni või 2) kas ta kestab või 3) kas ta on katkestatud. Kirjavahemärkide toneerimine (hääldamine) näitab: 1) kas me kõik ütlesime, mis tahtsime ütelda või 2) kas me veel edasi kõneleme või 3) kas meie kõne on katkeline.

Tooni langemine lause lõpul näitab, et oma mõtte lõpetasime, tooni tõus — et me veel edasi kõneleme ja tooni katkemine — et mõttekäik on katkeline.

Kõigepealt toon langeb punkti (.) hääldamisel. Et see tooni langus meele jääks, märgime punkti kohale ↓. Lugege nüüd üle eelpooltoodud read Chr. Rutoffi „Mässajatest“. Pange tähele tooni langust!

või vältavamad peatused (pausid). Mehaaniliselt võime need peatused märkida kriipsuga kirjavahemärgi all:

, — see on kõige lühem peatus, mõttes ütleme: üks.

; ja : — mõttes ütleme: üks, kaks.

! ? — ... ja . mõttes ütleme: üks, kaks, kolm.

Lugenud pealkirja, ütleme mõttes: üks, kaks, kolm, neli, viis.

Kui algame uut rida, ütleme mõttes: üks, kaks, kolm, neli.

Enne kui hakkame valjusti lugema või kui õpilased hakkavad valjusti lugema, märgitagu loetavas palas kirjavahemärgid: see mehaaniline märkimine tuletab meele kirjavahemärgi häälendamise. Märgive nii:

Tormi järel kange krabin, ↑(1) rabin ligineb ranna poole kiiresti, ↑(1) jõuab maale peagi ↑(3) — raske vihmasedu janus pinda niisutab. (3)

Mina juba algkooli 1. klassis toiminis nõnda: lugesime kooris ja kirjavahemärke hääldasin intensiivselt alul üksi, siis koos õpilastega. Kui nii õppida kirjavahemärkide hääldamist, siis nõrgemad ja aramad õpilased ei jää teistest maha ja kohe on kuulda, kui mõni õpilane hääldeb kirjavahemärki valesti. Kui pärast õpilased lugesid üksikult, siis nad huviga jälgisid kirjavahemärkide hääldamist ja parandasid eksimusi.

Koolikooperatiivist.

H. H a m m e r m a n.

Möödunud aastal löödi kõikuma pind koolikooperatiivide all ja tehti nende olelu kaunis küsitavaks. Nimelt: äriühingonnad tahavad lahti saada võistlejaist ja pealegi niisuguseist võistlejaist, kes on asetatud parematesse tingimustesse kui nemad*). Kuid vähemalt maalasuvatest koolikooperatiividest ei ole võistlejaid äridele, sest ülalmainitute puhaskasu on minimaalne. Tõenduseks olgu ülevaade ühe maalasuva kooperatiivi tegevusest.

See kooperatiiv töötab algkooli juures juba mitu aastat. Tema müügiartikliteks on kõige tarvilikumad koolitarbed, nagu vihud, pliatsid, värvid, suled, sirklid, mallid, joonlauad jne. Läänud-aastane kassa läbikäik oli Kr. 200,— ja puhaskasu Kr. 20,—. Nii siis

Teatavasti on siiski HSM koolikooperatiivide suhtes pooldavale seisukohale asunud. Toim.

kahekümne krooni võrra vähendas see kooperatiiv äride sissetulekut. Kui veel arvesse võtta seda, et vallas on üks kool, aga mitu äri, siis peaks olema äride kaotus „hirmus“ väike, et selle üle maksaks hirmu tunda.

Nii siis sissetuleku allikana ei ole koolikooperatiiv kuigi tasuv, kuid ta tasub ennast ära ja väga rikkalikult teisest küljest — nimelt tema abil on võimalus arendada õpilastes ühistegevust ja isetegevust. Ka saab V—VI kl. rahandusmatemaatika nii hästi siduda koolikooperatiivi tegevusega. Seda teha on püütudki X algkoolis, kus kõik VI kl. õpilased (nende arv kõigub 12—6 vahel) moodustavad kooperatiivi nõukogu; üks õpilastest on nõukogu esimees. Kooperatiivi nõukogu ülesandeks on hoolitseda selle heakäekäigu eest, muretseda kaupa ja hinnata see.

Nõukogu liikmete hulgast valitakse ka ärijuht-müüja. Tema palk on 2% bruttoläbimüügist. Ärijuhi teenistusaeg on lühike, ta valitakse ainult neljaks nädalaks ametisse. Niisugune lühike teenistusaeg on sisse seatud neil kaalutlusil, et 1) kõik õpilased tahavad oma äriosavust proovida ja 2) see amet on siiski aeganõudev ja tülikaski, mis pikapeale nooruri ära tüütaks.

Ärijuhtide vahetusel on kooperatiivis inventuur, mida toimetab nõukogu. Seal juures on hea juhus õpilastel õppida töötama arveraamiga. Seks otstarbeks ongi kooperatiivi summadega muretsedud koolile mõned arveraamid, mis ka hoogsat kasutamist leiavad.

On inventuur kokku võetud, võrreldakse seda arveraamatuga, kas ehk noor ärijuht pole lasknud tulla puudujääki. Puudujääki X algkooli kooperatiivis pole olnud. Nüüd arvatakse ühiselt välja ärijuhi palk (%% leidmine). See ongi kerge arvata: iga läbimüüdud saja sendi pealt saab ta 2 senti palgaks. Siis on huvitav teada, kui suur on selle kuu kasuprotsent (protsendi määra leidmine). Ka see arvatakse suure huviga välja.

Väga hästi saab rakendada koolikooperatiivi ka vekslite teenistusse. Juhtub ju tihti, et nõukogul on kassast raha otsas. Kooperatiivi-vanem on nõus nõukogule raha laenama, kuid ainult vekslivastu. Õpilased kirjutagu tõeline veksel, millel isegi žirantide allkirjad ei tohi puududa. Mõne aja pärast teatab kooperatiivi-vanem, et ta peab õpilaste vekslivastu rahapuudusel panka ära müüma. (Aeg on varutud seks puhuks, mil päevakorras on vekslivastu oodustamine.) Lavastatakse klassis pank. Kooperatiivi-vanem, kes on ka ühtlasi matemaatika-õpetaja, on pangaametnik. Õpilaste veksel tuuakse müügile. Esiteks tahavad õpilased oma vekslivastu terve

summa kätte saada, kuid õpetaja juhtimisel tehakse kindlaks, et pangal tuleb vekslit tähtpäevani nii ja nii kaua oodata. Pank kui äri-
line ettevõtte arvab oodatava aja eest teatud protsendi vekslit valuudist maha. Arvataksegi kooperatiivi vekslit protsendid maha ja maksetakse saadaolev summa mängurahadega välja. Nüüd leiavad ärksamad õpilased, et õpetaja saab niiviisi kahju — laenas lastele rohkem raha, aga tagasi saab vähem. Õpetaja annab juhatus õpilastele selles asjas. Juhatus tulemusena kirjutatakse uus veksel, sedakorda juba harilikul paberil. Ka see veksel oodustatakse. Asi läheb huvitavaks. Kõik õpilased tahavad vekslit oodustada. Seks otstarbeks kirjutabki iga õpilane vekslit. Kõik vekslid oodustatakse järjekorras. Niisuguse „lahingu“ järele ei ole kahtlust, et ka kõige andevaesemal õpilasel jääb selge kujutus vekslit ja selle oodustamisest. Ka ei saa salata, et niisugune arvutamine on õpilastele huvitav.

Niimoodi kestab tõeline töö mänguna talve läbi. Ikka ja jälle annab kooperatiiv ainet arvutamiseks. Oleme teinud vahest oma kooperatiivist osaühisuse osatähtedega, mille kurss on olnud väga kõikumine. Vahest jälle töötab kooperatiiv ärikompaniina. Ka annab kooperatiiv tänuväärt ainet diagrammideks jne.

Õpilased on huvitatud kooperatiivist. Sügisel kooli tülles juba esimesel päeval küsivad õpilased, millal saavad nad „oma poe“ lahti teha.

Sellest väikesest ülevaatest peaks selguma, et koolikooperatiiv teeb vähe peavalu oma võistlejaile, kuid aitab palju kaasa õpilaste silmaringi laiendamiseks — mispärast tal tohiks eluõigus olla ka edaspidi.

Hõimunurk.

KAUHEA PÄIVÄ.

P ä r e T u i k k u n e n .

Lõbusa vestena autor analüüsib õpetajale ja õpilastele igavat, „koledat“ koolipäeva ja selle põhjusi. Viimased ei peitu mitte ainult õpilastes. (Kirjutis on võetud ajakirjast „Kansakoulun Lehti“ 1935, nr. 23—24.)

1. Täna lapsed on olleed ihan mahdottomia. Voi, kuinka saattavatkin olla ikäviä ja tylsiä. Uskontotunnilla haukottelivat päin naamaa. Kielioppitunnilla eivät tienneet mitään. Ja laskentotunnilla ei tullut yhtään järkevää vastausta. Ja maantietotunnilla

sohisivat ja kohisivat. Ja piirustustunnilla töhrivät ja tekivät kaikki päin honkia. Ja välitunnilla huusivat ja telmusivat, että korvia särki. Ja lopuksi tietysti toimittivat asiansa niin, että opettaja sai tunnin ylimääräistä vahtipalvelusta ja koko luokka prätinää ja torumista — piti sanoa nuhteita ja neuvoja.

2. Juu, semmoisia ne lapset voivat olla. Ja tuolla ne nyt juosta vilkkaavat ja huutavat tietysti heti kotikynnyksellään päästyään, että „koulussa oli kenu päivä ja opettaja oli haljulla päällä.“

Niin tosiaan, päivä oli kauhea. Sellainen, jonka tunnelmista emme irtaudu ennen kuin olemme käyneet „lenkillä“ tai soittaneet kymmenen koraalia tai prätisseet Ellan kanssa puoli tuntia puhelimessa tai juoneet pannun hyvää kahvia.

Ja tuskin sitten heti vieläkään. Illalla kumminkin, kun pitäisi rüveta unta vartoilemaan, palautuu päivä tapauksineen mieleen. Ja sitten meitä tietysti taas sapettaa ja harmittaa ja nolottaa ja — itkettääkin, koska olemme naispuolinen valistaja.

3. Itke tuhrauta vain, opettaja! Se tekee joskus hyvääkin. Ja sitten kun rauhoitut, voit vaikka haastatella itseäsi.

Voit kysyä ihan vain tämmöisiäkin: Tuliko illalla valvottua myöhäiseksi venyneen kyläreisun vuoksi? Jäivätkö läksyt hiukan hataralle valmistukselle? Miksi koelaskut „unohtuivat“ kirjakaapin päälle ja konseptivihkot laatikkoosi? Olivatko ne korjatut? Ajattelitko uskontotunnilla pyhäksi lupaamaasi puhetta enemmän kuin „Mooseksen kutsumista“ ja mietitkö kielioppitunnilla innostuneemmin sanomalehteen lupaamaasi artikkelia kuin sijamuotoja? Tai muistitko laskentotunnilla, että huomenna on veronmaksu, viikon päästä vuokranvienti ja kuukauden kuluttua koronsuoritus. Ja eikös vain maantietotunnilla sekoittanut Euroopan vuoria se välitunnilla kuultu pikku juttu. Ja piirustustuntia odottamattoman kirjeen ikävät uutiset.

4. Entäs, jos se ei ollutkaan yksin Pekan ja Villen syy, että uskontotunnilla haukottelivat päin naamaa, että maantietotunnilla näkyi paperipallo, ehkä useampiakin, ilmassa, että laskentotunnilla ei opittu mitään, että kielioppitunnilla sohistiin? Että koulussa oli „kauhea päivä“?

Huomasitkos, opettaja, tänä aamuna luokkaan astuessasi, että Kalle tuuppasi Anttia kylkeen ja että Liisan kasvoille tuli arka ilme?

Niin — ymmärrätkös, että veit tunneillesi oman henkesi — väsyneen — ikävän — ja haluttoman, joka — tarttui...

Vastakkain seisovat opettaja ja oppilas. Ihmisiä ovat vain kumpikin. Ja osaveljiä vaivoissa ja vajavaisuustsissa.

Huomisen jälkeen seistään taas vastakkain. Mutta asenne voi silti olla jo toinen. Onnellisempi. Ja päivästä tulee hauska ja mukava, jollaisia sentään useimmat koulupäivämme ovat.

Seletusi: 1. *Kauhea* — kole, hirmus, *ihan* — päris, *mahdoton* (mitm. osast — *dottomia*) — võimatu, *tylsä* — nūri, *uskonto* — usuõpetus, *päin* — poole, *naama* — nägu, *laskento* — arvutus, *järkevä* — mõistlik, *sohista* — lärmitseda, *piirustus* — joonistus, *tõhriä* — määrida, *honka* — põline mänd, *väli* — vahe, *telmuta* ehk *telmätä*, — mürada, *särkeä* (imperf. särki) — lõhkuda, valu teha; *tietysti* — teadagi, mõistagi, *vahtipalvelus* — vahiteenistus, *toruminen* — tõrelemine, *nuhde* (mitm. osast. *nuhteija*) — noomitus, *neuvo* — nõu, manitsus.

2. *Semmoinen* — seesugune, *tuolla* — seal, *kynnys* (om. *kynnyksen*) — künnis, lävi, *kenu* — uhke, *haljulla päällä* — pahas tujus, *emme* — me ei, *irtautua* — lahti saada, *lenko* — kõverdus; maharaiatud puu, *soittaa* — mängida, *prätisseet* (inf. prätistä) — — prädistanud (mitmus); *puhelin* (om. *puhelimen*) — telefon, *pannu* — pann, katel, *tuskin* — vaevalt, *vieläkään* — veelgi (eitavas kõnes), *kamminkin* — ometigi, *ilta* (om. *illan*) — õhtu, *vartoitelmaan* — ootama, *palautua* — tagasi tulla, *sapettaa* — pahandada (pahandab), teeb sapiseks, *harmittaa* — närveerida, *nolottaa* — teeb noruseks, *itke* — nutt, *valistaja* — valgustaja.

3. *Tuhrata* — määrida, *haastatella* — usutella, *valvottu* — ärkvel oldud, *vuoksi* — tõttu, -ko, -kö — kas? *hatara* — hõre, *hiukan* — pisut, *kirjakaappi* — raamatukapp, *konsepti-vihkot* — kirjatõõde vihud, -si — sinu oma, *korjata* — parandada, *lupaamaasi* — sinu lubatud, *miettkö* — kas mõtlesid? *sijamuoto* — kääne (keeleõpetuses), *vero* — tulumaks, *vuokra* — üür, *koron-* — protsendi-, *eikös* — egas, *sekoittaa* — segada, *vuori* — mägi, *kirje* (om. kirjeen) — — kiri.

4. *Entäs* — aga mis? *näkyä* — paista, ilmuda, *useampiakin* — (midagi) rohkemgi, *huomasit-kos* — ehk ju panid tähele, *aamu* — hommik, *astuessasi* — sinu astudes, *tuupata* (imperf. *tuupasi*) — tõugata (tõukas), *kasvot* (mitm.) — nägu, *tarttua* — nakatuda, *vastakkain* — vastamisi, *vaiva* — vaev, valu; *vajavaisuus* — puudus, *huomisen jälkeen* — homse järel, *silti* — ometi, *sentään* — siiski.

Toimetuse aadress: Tartu, Tähe, 77—3

Vastutav ja tegevtoimetaja Joh. Käis.

Väljaandja Ü. K. Ü. „Õpetaja“, Tallinn, Pühavaimu, 11.